

Åbning af Peter Brandes udstilling 15. juni 2024

- Silkeborg bad

I LYSET AF GENTAGELSEN

Det er en stor glæde at få lov til tale her ved åbningen af Peter Brandes store udstilling her på Silkeborg Bad i anledning af hans 80 års fødselsdag.

Tillykke Peter.

Tillykke med denne udstilling

Tillykke til os alle.

De af Jesu lignelser, som jeg nok sætter mest pris på er de allerkorteste. Det er lignelsen med sammenligningen af Guds riget med den mand, der tilsår sin jord, ser det gro op og så høster kornet. Jesus siger:

**»Med Guds rige er det ligesom med en mand, der har tilsået jorden; han sover og står op, nat og dag, og kornet spirer og vokser, uden at han ved hvordan. Af sig selv giver jorden afgrøde, først strå, så aks, så fuld kerne i akset. Men når kornet er modent, går han straks i gang med seglen, for høsten er inde.«
(MK4,26-29)**

Den anden lignelser, som jeg sætter særlig pris på, følger umiddelbart efter i Markusevangeliet, og den lyder:

**»Hvad skal vi sammenligne Guds rige med? Hvilken lignelse skal vi bruge om det? Det er ligesom et sennepsfrø: Når det kommer i jorden, er det mindre end alle andre frø på jorden, men når det er sået, vokser det op og bliver større end alle andre planter og får store grene, så himlens fugle kan bygge rede i dets skygge.«
(Mk 4,30-32)**

Når jeg gerne vil trække disse lignelser frem i dag her ved åbningen af denne udstilling skyldes det, at jeg synes de passer til Peter Brandes ærinde og arbejdsform.

Forbindelsen mellem manden, der sår, hans daglige arbejde med jord, og kornet, der vokser og spirer frem til høst, angiver en forbindelse som let glider ud i en tid, hvor vi nok taler meget om grøn omstilling, genopdagelse af jorden og tyr til de lokale råvarer i vores køkken, men hvor vores livsform i byen samtidigt

i stadigt stigende grad afkobles fra jorden, materialerne og tingene, for i stedet at glide ind i en stadig mere flygtig og abstrakt (digital) eksistens.

Peter, din arbejdsform er en anden. Du kender til fordybelsen i tingene og trives i gentagelsen og moduleringer af det samme motiv igen og igen. Du har ligesom Maja Lisa stor sans for det taktile, farven, materialet, stoffet.

Du ligner i den forstand manden i lignelsen, der sår og sår, og ser og ser, og arbejder dagligt og vedvarende med et motiv og en motivkreds.

Mht. forholdet til det materialerne, husker jeg et fint foredrag du holdt på Ribe kunstmuseum for nogle år siden i forbindelse med en udstilling af Munchs grafik. Du var ikke blot optaget af motiverne men også af materialerne, håndteringen og bearbejdningen, arbejdsprocessen og man mærkede som tilhørere næsten Munchs greb om grafikken, da han skabte sine værker. Din viden om stoffet er stor, dine iagttagelser dybe og din indlevelse både følsom og nøjagtig.

Bag et sådant fokus ligger en stærk bevidsthed om en meget vigtig forbindelse mellem ånd og materie, ånd og hånd. De to ting er uadskillelige, hvad vel også ligger implicit i Jesu lignelse om manden, der sår, og ser det gro. Der er en sammenhæng her mellem menneske, såsæden, vejret, solen og jorden, som er vigtig og som jeg godt forstår i Jesu lignelse bliver sat i sammenhæng med Guds rige.

Umiddelbart vil man i denne lignelse måske hæfte sig ved automatikken i Jesu lignelsen, automatikken med hvilken kornet vokser frem. Teologisk sagt, at alt er os givet og at nåden er fra Gud. Det er sandt. Men jeg har nu altid primært hæftet mig ved sammenhængen og den nære forbindelse, som trækkes frem i lignelsen mellem manden, der sår, kornet i jorden og det, at kornet vokser frem og en dag skal høstes. Hånden skal arbejde med jorden, så og høste, vejret og dertil kommer så vinden, solen og regnen, det alt sammen virker sammen. Eller sagt på en anden måde, det er nu så som så med automatikken. Arbejdet kræver også sin mand og kvinde, det daglige stædige arbejde.

Sådan er det også med dine værker, Peter. Jeg har i en tidligere sammenhæng skrevet om den oplevelse det var år tilbage, at se din udstilling, på Galleri Moderne, hvor du havde skildret sædemanden. Igen og igen, som en Sisufos, rullede du motivet op, gav sædemanden en ny og anden nuance, flyttede lidt på ham, lagde en ny farve på, hvad gav nyt fra sig.

Eller serierne af Jesu nedtagelse af korset, hvor jeg er den lykkelige ejer af en af disse billeder – som jeg ser på hver eneste dag på mit kontor – et stort billede, hvor betragteren på en og samme gang bliver mindet i skildringen af den døde krop om døden som et vilkår. Og i dem, der modtager den døde

krop for foden af korset om den menneskelige omsorg og så også om håbet i den lysende Kristusskikkelse.

Dødens nærvær, omsorgens muligheden og håbet på trods er her i denne skildring af korsnedtagelsen tegnet så enkelt og med så stor en dybde.

Din arbejdsform, Peter, skaber værker, som mærker den, der giver sig tid til at betragte dem.

Vi lever i en tid, hvor man langt hen priser det entydige. Glansbilledet, kitchet er på vej tilbage også i de religiøse fremstillinger. Umiddelbart vil nogle måske sige, at endelig får vi en kunst, som er tydelig, hvor man kan se, hvad det forestiller. Problemet er blot den: at der så heller ikke er andet og mere end man kan se. Det er i min optik ikke nok.

Jeg vil have en kunst, som er eksistentiel nærværende, som giver plads til de dobbeltheder og paradokser, den kompleksitet og det mysterium, som ligger i den menneskelige tilværelse og i livet mellem mennesker og i menneskets liv på jorden. Det er det, jeg holder af ved dine værker, Peter.

Jeg vil en sårbar kunst med skavanker, hvor det, vi mærker ikke kun ligger i yderligheden, men hvor der er plads til det, vi slås og bakser med.

Og så holder jeg af den på en og samme gang store ydmyghed, der gør sig gældende i dine værker, for så vidt du låner, bearbejder og tager livtag med traditionen samtidig med stor energi og vovemod skaber nye værker.

✠

En kunst med plads til skavanker.

Det er en gave at blive mærket af livet, af det, vi ser og oplever med hinanden.

I den forbindelse kom jeg til at tænke på nogle af dine andre motivkredse, hvor skavankerne og mærkerne er tydelige.

Tag nu: Jakobs kamp med Gud:

Hvor Eugen Delacroix viste Jakobskampen som var det en befrielse, en illustration af menneskets frihedsstræben, og Hartmann årtier senere viste Jakobskampen som en indre kamp i mennesket selv, så har du, Peter, ladet Jakob og Gud, stå der trætte i stadig clinch med hinanden, udasede, møre og gennembankede. For Jakobs vedkommende vil han fremover altid komme til at halte. Men de står der stadigvæk begge to, i stadig infight og forbindelse. Det er ikke et let sted at stå, men der er hverken noget særligt heroisk over situationen eller

afkræves Jakob en særlig selvindsigt. Det at være udsat og forbundet hører imidlertid sammen, og det er også gaven.

På samme måde i Peters fremstilling af den blindede kyklop, Polyfemos, som blev hårdt af Odysseus' kløgt og snilde, ja mistede synet. Smerten er tydelig, men samtidig på en underlig bagvendt måde bliver der udover smerten hos kyklopen (i øvrigt koblet til maleren Munch) også noget nærmest livsbekræftende over, det at han står der, ja overhovedet kan stå der, mærket af livet. Blindhed og kunstnerisk virke, væren og handling er her forbudne.

De mærkede mennesker og mytiske væsener, Peter skildrer, er vigtige, fordi de understreger en verden, hvor krop og ånd, ånd og materie i al deres sårbarhed har deres ret.

Motivkredse af arkaiske og bibelske træk, som evner at sige noget alment og eksistentielt om tilværelsen her og nu. De rammer noget i os. Bevidstheden om at traditionen ikke er en dødvægt, men en hjælp. Der er noget, vi med alle vores egne skavanker skal tage livtag med og kæmpe med. Der er plads til os med alle vores skavanker sådan som vi står her både en og samme gang stadigt ældre og samtidigt yngre, for det er her og nu det kræves af os – at være nærværende til stede, sanse og leve, tegne og male, skrive og møde hinanden.

Tillykke med udstillingen.